

رضا احمدی
پژوهشگر

معاهده‌ها و صلح تاریخی

مقدمه

تاریخ بشر همواره چرخه بدون توقف جنگ و صلح بوده است با از میان رفتن صلح، انسان‌های بسیاری قربانی و قتل عام شده‌اند و محیط زیست، حیوانات، درختان، گیاهان، زمین، آب و موجودات بسیاری از بین می‌رود. حاصل جنگ‌ها چیزی جز از بین رفتن انسانیت و آثار روحی و رونی و اجتماعی چیزی بیش نیست.

صلح طلبی برآمده از یک نیاز و یک گزینه انسانی است و بشر برای زندگی نیاز به صلح دارد.

گزینه پرخاشگری در انسان، سرچشمه جنگ طلبی است. بر اساس نظر فروید روانکاو مشهور، پرخاشگری در انسان نماینده گزینه مرگ است که در مقابل گزینه زندگی در فعالیت است، یعنی همچنان که گزینه زندگی ما را در جهت ارضای نیازها حفظ و هدایت می‌کند، گزینه مرگ به صورت پرخاشگری می‌کوشد به نابود کردن و تخریب کردن بپردازد؛ این گزینه چنانچه بتواند دیگران را نابود می‌کند و از بین می‌برد و اگر نتواند دیگران را هدف پرخاشگری و تخریب خود قرار دهد به جانب خود متوجه شده و به صورت خودآزاری و خودکشی جلوه گر می‌شود، بنابراین از نظر وی پرخاشگری حالتی مخرب و منفی دارد.^۱

صلح طلبی و جنگ طلبی وصفی از رفتار انسان است. امروز مفهوم عام‌تری از صلح در نظر است و شامل هرگونه پرهیز از خشونت طلبی، زیاده خواهی، تبعیض، نفرت پراکنی، تحقیر و... را شامل می‌شود.

صلح و ادبیات کهن

لغت پارسی زبان، در تعریف صلح، آن را به معنای آشتی، در مقابل حرب و جنگ گرفته است.^۲

صلح در فقه

فقه نگاه دیگر به صلح دارد و کتابی در فقه به همین عنوان موجود است. صلح را سازش و موافقت بر انجام کاری؛ مانند تملیک عین یا منفعتی یا اسقاط دین و یا حقی دانسته و شرط وقوع صلح را نزاعی نمی‌داند. این گونه صلح ممکن است در مقابل عوضی یا بدون آن صورت گیرد. صلحی که در مقابل عوض انجام گیرد، به «صلح معوض» و «صلح غیر معوض» تقسیم کرده‌اند.

در صلح فقهی، مراعات شرایط، از شرط صحت صلح است و اگر صلحی منجر به این شود که حلالی را حرام و یا حرامی را حلال کند، این صلح جایز نیست. حدیثی بدین مضمون از پیامبر اسلام ﷺ نقل شده است:

«... وَ الْمُلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا ضَلْحًا أَحْلَ حَرَامًا أَوْ حَرَّمَ حَلَالًا؛ هر نوع صلحی در بین مسلمانان رواست، مگر صلحی که موجب حلال شدن حرام یا حرام شدن حلالی گردد».^۳

صلح ترمیمی

دکتر داود فیرحی درباره صلح پیشگیرانه می‌آورد: «در ادبیات شیعه که جلوی نزاع را پیش از درگیری می‌گیرد، یکی از اصول دیپلماسی است. در سنت فکری ما، کتابی به نام کتاب صلح در ادبیات فقهی و شیعه وجود دارد. در بحث جنگ و یا عقود هم بحث صلح طرح می‌شود. تفکر فقهی ما این موضوع را پذیرفته که صلح قراردادی برای دفع نزاع است. این نوع صلح را به صلح ترمیمی می‌شود تعبیر کرد. در مکتب شافعی از صلح دیگری نام می‌برند که شروع می‌شود و قوانینی تعیین می‌کنند؛ در ادبیات ما به آن صلح ابتدایی یا صلح پیشتاز می‌گویند.

فقه‌های ابتدایی ما عقیده داشتند که صلح پیشگیرانه باطل است. امروز اکثر اهل سنت به استثنا بعضی فقه‌های شافعیه به همین عقیده هستند؛ اما از دوران قاجار به بعد در ادبیات شیعه صلح وارد تعبیر دیگری شد».^۴

نگاهی نو به صلح

مفهوم صلح در دوران معاصر، تحت تاثیر جریان‌های فکری شرق آسیا و اروپای قرون جدید، مفهومی نو یافته و گسترده شده است. بنا بر تعریف کلاسیک، مفهوم صلح، مقابل جنگ بود که با آتش‌بس تحقق می‌یافت. آتش‌بس به وضعیتی گویند که در آن، طرفین منازعه با شروطی خاص از جنگیدن دست می‌کشند، در این تصور، صلح به معنای پایان دادن به مناقشه و قطع جنگ است.

در دوره معاصر، صلح به یک آرمان جهانی تبدیل شده است. صلح یک مفهوم مطلق نیست و بنا بر زمینه‌های دینی و فرهنگی تعریف متفاوتی دارد. بشر پس از قرن‌ها منازعه، جنگ و خون‌ریزی، به جمع‌بندی نوینی در روابط و زیست مسالمت آموزی دست یافت. در این دوره با عبور از مفهوم جنگ و صلح به باوری نو از پدیده صلح دست یافتند و اندیشمندان قرن هفدهم به بعد در این زمینه نظریه پردازی کردند.

باروخ اسپینوزا، فیلسوف هلندی معتقد است: «صلح به معنی نبود جنگ نیست بلکه فضیلتی است که از نیروی جان مایه می‌گیرد و همان‌طور که آزادی به چم زندانی نبودن نیست صلح هم به چم نبود جنگ نیست».^۵

ایمانوئل کانت فیلسوف نامدار آلمانی در سال ۱۷۹۵ میلادی کتابی با عنوان «صلح ماندگار» نوشت که در آن مبانی رسیدن به یک صلح پایدار به صورت شش اصل مشخص شده است. در این کتاب، کانت، برای اولین بار خواستار اتحاد جامعه بین‌المللی و تشکیل سازمانی برای برقراری صلح در جهان شده است. صلح ماندگار یا صلح آرمانی، بر پایه آرای کانت محصول وضعیتی

■ **واقعی می‌گوید: هنوز موافقتنامه نوشته نشده بود که عمر بن خطاب رو به پیامبر ﷺ کرد و گفت: ای رسول خدا! مگر ما مسلمان نیستیم؟ حضرت فرمود: آری؛ عمر گفت: پس چرا در دین خود اظهار خواری و حقارت کنیم؟ حضرت فرمود: من بنده خداوند و فرستاده او هستم و هرگز با فرمان او مخالفت نمی‌کنم و او نیز مرا تباه نخواهد کرد.** ■

است که در آن دولت‌ها با پذیرش نظام مردم‌سالار به اتحاد آشتی جویانه و قوانین جهان‌گستر دست می‌یابند.^۶

سازمان‌های بین‌المللی

پس از تجربه خونین، «جامعه ملل» با هدف خلع سلاح، جلوگیری از جنگ به واسطه تأمین امنیت همگانی، رفع اختلاف و مشاجره بین کشورها از راه مذاکره و دیپلماسی، و همچنین بهبود سطح زندگی، به پیشنهاد ویلسون رئیس‌جمهور آمریکا در طی سال‌های ۱۹۱۹ و ۱۹۲۰ تأسیس شد. جامعه ملل تا سال ۱۹۴۶ به ۵۸ عضو داشت، ایران جزء اولین کشورهایی است که به عضویت آن درآمد.

کشورهای پیروز در جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵، سازمان ملل متحد را تأسیس کردند و جایگزین مدیرخانه جهان شد که تا سال ۲۰۱۱ میلادی، ۱۹۳ کشور عضو داشته است. مهمترین وظیفه این سازمان پاسداری از صلح جهانی می‌باشد.

روز جهانی صلح

سازمان ملل متحد روز ۲۱ سپتامبر مصادف با ۳۰ شهریور را روز جهانی صلح اعلام کرده است، این روز فرصتی مناسب برای بیزاری از جنگ و خشونت، توسل به قهر و زور، نفرت‌پراکنی، بیزاری از تحقیر، تفسیق، حق‌کشی، بیداد و تبعیض که زمینه‌سازی بروز جنگ و خونریزی است.

این روز فرصتی مناسب است تا موضوع صلح مورد توجه و موانع استمرار آن مورد ارزیابی قرار گیرد.

عوامل استقرار صلح پایدار

عماد افروغ، جامعه‌شناس، معتقد است: برای استقرار یک صلح پایدار و مثبت، به ۱۳ عامل مرتبط نیاز است. این عوامل عبارتند از: ذات مشترک و حق یکسان و برابری انسانها، اعتدال؛ توجه به جهت حرکت و غایت آفرینش، دیگرگرایی فرهنگی، عشق و محبت، روحی شکیبایی و گذشت و ایثار، توجه به تفاوتها و کثرتها، همکاری متقابل، مسئولیت پذیری، وحدت در عین کثرت، منطق احتجاج و فرهنگ گفت‌وگو، عدالت اجتماعی و رفع نیازمندیها، دولت وحدتگرا؛ جهان‌نگری و عامگرایی، شناخت دقیق وضعیت کنونی عالم و ضرورت گفت‌وگوی ادیان و مراقبت نهادهای بین‌المللی.

مبانی تربیتی صلح‌گرایی

برای دستیابی به صلح باید از کودکی فرزندان را صلح‌گرا و بدور از خشونت تربیت کرد، اصولی تربیتی که ما را در این مسیر یاری می‌رساند، تربیت بنا بر اصولی چون:

۱. انسانها دارای کرامت یکسانی هستند؛
۲. انسانها از حقوق یکسانی برخوردارند؛
۳. همه باید مسئولیت پذیری باشند؛
۴. همه از موهبت خرد و وجدان برخوردارند؛
۵. پذیرش تفاوتها و کثرتها؛
۶. توجه به منطق گفتگو؛
۷. تقویت روحیه عدالت خواهانه؛
۸. باید با هم برادروار رفتار کنند؛
۹. دیگرگرایی، عشق و محبت؛

۱۰. هر چه برای خود می‌خواهی برای دیگران بخواه؛

۱۱. شکیبایی و گذشت؛

۱۲. فداکاری در راه آرمان‌های الهی و خیرخواهانه و بشردوستانه؛

۱۳. توجه به همگرایی و دگرخواهی.

«چو عضوی به درد آورد روزگار،
دگر عضوها را نماند قرار»
«جنگ هفتاد و دو ملت همه را عذر
بند»

چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند»
واکاوی پیمان‌های تاریخی صلح در این قسمت، به صلح در مقابل جنگ پرداخته و به دسته‌ای از صلح‌ها اشاره می‌کنیم:

۱. صلحی که مقدمه پیروزی اسکندر شد.

در قرن چهارم قبل از میلاد «اندرکیداس» از طرف یونانی‌ها طرح صلحی تهیه کرد و برای دیدار خشایار شاه دوم راهی شوش شد. خشایار شاه دوم، طرح صلح را آنچنان طراحی کرد که تمام شهرهای یونانی در آسیای صغیر تحت حاکمیت ایران درآیند و تمام شهرها و جزایر یونان بخصوص شهرها و جزایر بزرگ بصورت خودمختار و مستقل اداره شوند. بدین ترتیب براساس این طرح، یونانیان نمی‌توانستند به صورت واحد عمل کرده و یا کشور مستقلی باشند. یونانی‌ها صلح تحمیلی را پذیرفتند. سرانجام آنها با استفاده از صلح با ایران توانستند کشورشان را بازسازی و قدرتمند نمایند. فیلیپ دوم مقدونی، پدر اسکندر که در آغاز قدرت موفق شد دشمنان خود را شکست دهد و قدرت وی افزوده شد، وحدتی ایجاد کرد. ۵۰ سال بعد،

■ صلح به صورت یک فرهنگ به گونه یک گفتمان در آمده است که در قرن بیستم در بین جوامع توسعه رواج یافت. براساس این مبانی تربیت کرده‌اند، توانسته‌اند به سطحی از اخلاق، مسئولیت اجتماعی و عدالت دست یابند. ■

اسکندر صلح با ایران را مردود دانست و از طریق جنگ، یونانیان را علیه پادشاه ایران متحد کرد و به ایران لشکر کشی نمود و امپراتوری هخامنشین را از میان برداشت و انتقام شکست‌ها را از ایرانیان گرفت.^۷

خسرو پرویز بلند پرواز، ایران را وارد جنگهای بیست ساله با رومیان کرد. سرمایه ملی و نیروی انسانی ایران را نابود ساخت. ارتش را خسته و زمین‌گیر کرد. در سال ۶۲۷ میلادی هراکلیوس در نبرد نینوا شکست سختی به سپاه ایران وارد آورد و به نزدیکی تیسفون، پایتخت ساسانیان، رسید. سپس پیامی درخواست مذاکرات صلح کرد. صاحب منصبان و نظامیان، خسرو پرویز را از پادشاهی خلع و زندانی کردند و پسر وی شیرویه را با نام قباد دوم به سلطنت برگزیدند. قباد شرایط صلح رومیان را پذیرفت و جنگ در ۶۲۸ میلادی پایان یافت. در نهایت، این جنگ‌ها باعث تضعیف شدید و زمینه سقوط این امپراتوری را پس از یک دهه در فتوحات مسلمانان فراهم آورد.^۸

۲. روگردانی از صلح تا سقوط

مسلمانان در سال ۵۱۶ ه.ق با سی هزار نفر به قادسیه آمدند و ایرانیان با لشکری ۱۲۰ هزار نفری در برابر آنها صف‌آرایی کردند. در این دوره، ساختار اجتماعی، سیاسی و اقتصادی فرسوده ساسانی دیگر توان مهار بحران فروپاشی را نداشت. در این جنگ، خود یزدگرد سوم همراه با رستم فرخ زاد (سردار سپه) حضور داشت. نمایندگان از سوی مسلمانان به دیدار یزدگرد آمدند. لقمان بن مقرن نماینده هیئت مذاکره‌کننده چنین توضیح داد: «خداوند به ما رحم کرد و برای ما پیامبری فرستاد که ما را به خیر دعوت می‌کند و از ارتکاب شر و بدی نهی می‌نماید و ما را به خیر دنیا و آخرت (در صورت اطاعت وی) وعده داد. همه قبایل عرب این دعوت را شنیدند، عده‌ای پذیرفته و عده‌ای آن را رد کردند. او ما را به مبارزه کسانی که اسلام را رد کردند دستور داد. عده‌ای اطاعت کردند و دسته‌ای نیز به اکراه تسلیم شدند. کار پیامبر رونق گرفت. ما فهمیدیم که آموزه‌های او مفید است، عداوت و تنگ‌نظری را کنار گذاشتیم [و با هم برادر شدیم]. سپس او دستور داد که دعوت اسلام را به دیگر ملت‌ها برسانیم، آنها را به عدل و انصاف دعوت کنیم. اکنون ما، شما (ایرانیان) را به سوی آیین مان دعوت می‌نماییم. دین حقیقتی است که حسن و زیبایی را تأیید می‌کند و زشتی و قباحت را انکار می‌نماید.

اگر شما اسلام را بپذیرید، شما را به کتاب خدا و می‌گذاریم که به احکامش عمل کنید و ما به سوی مدینه بر می‌گردیم و شما را به حال خود و می‌گذاریم. اگر جزیه بپذیرید آن را می‌پذیریم و از شما دفاع می‌کنیم و اگر از هر دو امتناع ورزید، با شما می‌جنگیم.»^۹

یزدگرد سوم از روی تکبر و خودخواهی از فکر کردن درباره صلح خودداری و موجبات سقوط امپراتوری ساسانی را فراهم آورد.

۳. صلح حدیبیه

پیامبر اسلام در سال ششم قصد عمره کرد، گروهی از صحابه، که تنها شمشیر داشتند، حضرت را همراهی کردند. تعداد آنها را ۱۴۰۰ تا ۱۶۰۰ نفر آورده‌اند. آنها به قصد زیارت خانه خدا و ادای مناسک عمره به سوی مکه حرکت کردند. در حدیبیه، سپاه مشرکین جلو مسلمانان را سد کردند. مشرکین، سهیل بن عمرو را برای مذاکره با پیامبر فرستادند، پس از توافق بر شروطی، مسلمانان بازگشتند. قرار شد سال آینده پیامبر ﷺ به همراه تعدادی از اصحاب برای عمره بیایند.

واقعی می‌گوید: هنوز موافقتنامه نوشته نشده بود که عمر بن خطاب رو به پیامبر ﷺ کرد و گفت: ای رسول خدا! مگر ما مسلمان نیستیم؟ حضرت فرمود: آری؛ عمر گفت: پس چرا در دین خود اظهار خواری و حقارت کنیم؟ حضرت فرمود: من بنده خداوند و فرستاده او هستم و هرگز با فرمان او مخالفت نمی‌کنم و او نیز مرا تباه نخواهد کرد.

(المغازی، ۱۴۱۴، ج ۲، ص ۶۰۷-۶۰۶) این مذاکره و صلح زمینه‌گسترش اسلام و مقدمه‌ای برای فتح مکه شد.

۴. پیمان آماسیه

مخالفت مذهبی و تکفیری میان دولت عثمانی و صفوی، موجب دشمنی ۶۰ ساله بود. شاه تهماسب صفوی پس از بیست سال جنگ با عثمانی در زمان سلطان سلیمان در سال ۹۶۲ ق پیمان صلح امضاء کرد که به پیمان آماسیه که در شهر آماسیه بسته حروف شد. با این پیمان، مرز ایران و عثمانی، تعیین شد جنگ‌های درازمدت دو کشور را پایان داد و ۲۰ سال آرامش را بین دو کشور به ارمغان آورد. به موجب پیمان، سلطان عثمانی متعهد شد با

پیروان مذهب شیعه با مدارا رفتار کند و امنیت حجاج ایرانی را در مکه تامین نماید. شاه طهماسب، از فواید صلح بهره لازم را برد و ازبکان متجاوز را سرکوب و قدرت ایران را در شرق مستقر و مذهب شیعه را تثبیت و اقتصاد را رونق داد و به عمران و آبادی پرداخت.

۵. پیمان استانبول

سلطان محمد خدابنده، اقتدار لازم جهت پادشاهی نداشت به گونه‌ای که در اثر بی لیاقتی او ایران از سه جبهه مورد هجوم واقع شد، روسیه و عثمانی پیمان تقسیم ایران را امضاء کردند و ازبکها خراسان را اشغال نمودند. هنگامی که شاه عباس اول در قزوین به سلطنت جلوس کرد، قسمت اعظم غرب و شرق شمال غرب ایران در اشغال عثمانی، ازبکان و روسها بود. او نمی توانست در یک زمان در چند جبهه بجنگد. ابتدا با عثمانی ها بر اساس پیمان استانبول، صلح کرد و مناطق تحت اشغال را به آنها واگذار کرد. مذاکرات «باب عالی» به پیمان استانبول در ۲۱ مارس به صلح انجامید. این پیمان مخاصمات دوازده ساله را خاتمه داد. یکی از مواد صلح نامه خودداری ایرانیان از لعن و نفرین خلفای راشدین بود.

با این صلح گرچه هزینه بسیار زیاد بر ایران تحمیل شد، ولی شاه عباس توانست خود را آماده برای حمله به ازبکان کند. شاه عباس در سال ۱۰۰۷ ق، با لشکرکشی توانست، دست اندازی‌های ازبکان به خراسان را پایان دهد. پس از صلح شاه عباس با «باب عالی»، ایران تا دوازده سال در غرب خود با مشکلی مواجه نشد. برخی معتقدند که این قرارداد تحمیلی، کمک بسیار خوبی به محکم کردن پایه‌های حکومت شاه عباس عمران و آبادی ایران بود.

۶. معاهده ارزنة الرم

نزاع‌های مرزی سیصد ساله ایران و عثمانی، مسئله جدی برای دو کشور شده بود. میرزا تقی‌خان امیرکبیر از طرف دولت ایران مأمور مذاکره با دولت عثمانی شد. میرزا تقی‌خان از سال ۱۲۵۸ به نزدیک سه سال در ارزنة الروم با عثمانی مذاکره کرد، نمایندگان دول همسایه (روس و انگلیس و عثمانی) به عنوان ناظر در مذاکره حضور داشتند. معاهده شامل ۱۰ ماده، به امضاء رسید. مسئله تعیین حدود ایران و عثمانی که بایستی فقط بین دو دولت و با دست نمایندگان ذینفع حل بشود همیشه به صورت

صلح طلبی و جنگ طلبی
وصفی از رفتار انسان است.
امروز مفهوم عام‌تری از
صلح در نظر است و شامل
هرگونه پرهیز از خشونت
طلبی، زیاده خواهی،
تبعیض، نفرت پراکنی،
تحقیر و... را شامل
می‌شود.

برای دستیابی به صلح باید
از کودکی فرزندان را
صلح‌گرا و بدور از خشونت
تربیت کرد، اصولی تربیتی
که ما را در این مسیر
یاری می‌رساند.

یک مشکل عمده سیاسی موجب تیرگی روابط دو دولت بود و تا پایان امپراطوری عثمانی و انقراض آن دولت و استقرار مشروطیت در ایران ادامه داشت.

۷. کنفرانس صلح پاریس (۱۹۱۹)

جنگ جهانی اول از ماه اوت ۱۹۱۴ تا نوامبر ۱۹۱۸ رخ داد و در پی آن، ۱۰ میلیون نفر کشته شد. کنفرانس صلح پاریس از ۱۸ ژانویه ۱۹۱۹ تا ۲۱ ژانویه ۱۹۲۰ به طول انجامید و در آن دولت‌های متفقین بر سر آینده پس از جنگ آلمان و دیگر کشورهای شکست خورده تصمیم گرفتند. آلمان خلع سلاح شد و محکوم به پرداخت خسارت جنگی گردید.

۸. کنفرانس یالتا

جنگ جهانی دوم، جنگی فراگیر بین اول سپتامبر ۱۹۳۹ تا دوم سپتامبر ۱۹۴۵ بود. میان دو جبهه متحدین شامل آلمان و ایتالیا و ژاپن در مقابل متفقین که شامل آمریکا، انگلستان، روسیه و فرانسه. این کشمکش جهانی بزرگترین جنگ بود که تاریخ به خود دیده بود. در آن جنگ، بیش از ۱۰۰ میلیون نفر از قریب به سی کشور مختلف به صورت مستقیم جنگیدند و ۷۰ میلیون تلفات انسانی داشت. یالتا یا کریمه، کنفرانسی بود که چند ماه پیش از پایان جنگ جهانی دوم از چهارم تا یازدهم فوریه سال ۱۹۴۵ به مدت هشت روز در کاخ تزارها در شهر یالتا واقع در شبه جزیره کریمه برگزار شد. در این کنفرانس فرانکلین روزولت رئیس‌جمهور آمریکا و وینستون چرچیل نخست‌وزیر انگلستان و جوزف استالین رهبر شوروی به مذاکره پرداختند تا سرنوشت کشورهای اروپایی پس از پایان جنگ مشخص شود.

در این کنفرانس، اروپای شرقی سهم شوری شد و آلمان به قسمت شرقی و غربی تقسیم و محکوم به پرداخت غرامت جنگی شد. ژاپن اشغال و ارتش آن خلع سلاح گردید و نخست‌وزیر و تعدادی وزرا اعدام شدند.^{۱۰}

۹. معاهده مسکو

بعد از جنگ جهانی دوم، نیروهای روسی حاضر به ترک ایران نبودند و مناطق آذربایجان و کردستان را در اشغال داشتند. در زیر سایه ارتش سرخ، دولت فرقه‌ای پیشه‌وری در آذربایجان و دولت قاضی محمد در مهاباد استقرار یافت.

دولت روسیه برای تخلیه ایران، امتیاز نفت شمال را می‌خواست. احمد قوام در این دوره نخست‌وزیر بود. او در سال ۱۳۲۴ راهی مسکو شد و با یک مذاکره و چانه‌زنی سخت با استالین رئیس‌جمهوری اتحاد جماهیر شوروی، موفق شد استالین را راضی به خروج از آذربایجان و کردستان کند.^{۱۱}

۱۰. صلحی پس از ۵۲ سال

معاهده صلح میان شورشیان فارک و دولت کلمبیا که به دنبال چهار سال مذاکره فشرده صورت می‌گیرد، این کشور گام بزرگی در جهت پایان دادن به کابوس طولانی خشونت‌های خونین برمی‌دارد.

این معاهده به ۵ دهه جنگ که به کشته شدن بیش از ۲۲۰ هزار تن و آوارگی ۸ میلیون تن منجر شده، خاتمه می‌یابد. این معاهده به امضای خوان مانوئل سانتوس، رئیس‌جمهور کلمبیا و تیموچنکو، فرمانده نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا رسید. رهبر جنبش انقلابی کلمبیا موسوم به فارک متعهد شده حتی در صورت رد توافق صلح این کشور رفراندوم دوم اکتبر به آتش بس پایبند بماند. تیموچنکو، رهبر گروه فارک به نشریه آبرزور گفت: تمامی مردم کلمبیا درد این درگیری‌ها را هر کدام به دلیلی چشیده‌اند. درد مادر یک مبارز شورشی همان دردی است که مادر یک سرباز متحمل می‌شود. ما از یک سرزمین هستیم و بنابراین نمی‌توانیم از این روند برای نمک پاشیدن به روی زخم‌های طرف مقابل استفاده کنیم. این روند درباره چگونگی التیام از این زخم‌هاست نه تکرار آنها. ما نمی‌توانیم بذر درگیری دیگری را بکاریم.^{۱۲}

۱۱. معاهده صلح با سرخ پوستان

جنگ‌های ۳۰۰ سال سرخ‌پوستان در آیالات متحده آمریکا، مجموعه نبردهایی بود که میان مهاجران اروپایی و دولت فدرال با سرخ‌پوستان آیالات متحده آمریکا به وقوع پیوست. این جنگ‌ها از سال ۱۶۲۲ تا ۱۹۲۴ میلادی ادامه داشت و نهایتاً منجر به امضای چندین پیمان صلح میان دولت فدرال و سرخ‌پوستان و تشکیل قلمرو سرخ‌پوستان شد. سرخ‌پوستان آمریکایی در مقابل تصرف سرزمین‌ها و منابع‌شان و ادغام در جامعه مهاجران آمریکایی مقاومت می‌کردند. کنگره آمریکا در سال ۱۸۸۷ میلادی، قانونی را وضع کرد که بر طبق آن در ازای اجاره زمین‌های

سرخ‌پوستان، به هر خانواده و قبیله سرخ‌پوست، مبلغی تعلق گیرد. بر اساس آن قانون که تا امروز برقرار بوده است، وزارت کشور ایالات متحده آمریکا ۲۲/۶ میلیون هکتار زمین را به نمایندگی از ۴۱ قبیله سرخ‌پوست، مدیریت می‌کند و بیش از صد هزار قرار داد اجاره برای مزرعه‌داری، ساخت خانه و استخراج نفت بر این زمین‌ها وضع کرده‌است.^{۱۳}

نتیجه‌گیری:

صلح به صورت یک فرهنگ به گونه یک گفتمان در آمده است که در قرن بیستم در بین جوامع توسعه یافته رواج یافت. جوامعی که مردم خود را براساس این میانی تربیت کرده‌اند، توانسته‌اند به سطحی از اخلاق، مسئولیت اجتماعی و عدالت دست یابند.

منابع:

۱. اکبری، ابوالقاسم، مشکلات نوجوانان و جوانان، چاپ دوم، نشر ساوالان، تهران، سال ۱۳۸۱.
۲. خدادادیان، اردشیر، ساسان، نشر به دید، تهران، ۱۳۸۰.
۳. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.
۴. حر عاملی، وسائل الشیعه، موسسه آل‌البیت، ۱۴۱۶ق.
۵. فلسفی، هدایت‌الله، صلح جاویدان و حکومت قانون، فرهنگ نشر نو، ۱۳۹۰.
۶. ایمانوئل کانت، صلح پایدار، ترجمه محمد صبوری، به‌باوران، ۱۳۸۰.
۷. واقدی، محمد بن عمر، کتاب المغازی الواقدی، مکتب‌العلام الاسلامی، ۱۴۱۴.
۸. نقیب‌زاده، احمد، تاریخ دیپلماسی و روابط بین‌الملل، نشر قومس، ۱۳۸۸.

پانوشته‌ها:

۱. اکبری، ۱۳۸۱، ص ۱۹۱.
۲. دهخدا، ۱۳۷۷، ص ۱۵۰.
۳. حر عاملی، ۱۴۱۶ق، ج ۱۸، ص ۴۴۳.
4. www.kalame.com/1397/04/19/klm-267690.
۵. فلسفی، ۱۳۹۰، ص ۱۲۰.
۶. ایمانوئل کانت، ۱۳۸۰، ص ۲۵۰.
۷. منبع: نشریه رواق (رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در یونان)
<https://www.cgie.org.ir/fa/news/11947>
۸. خدادادیان، ۱۳۸۰، ص ۱۷۱.
۹. تاریخ طبری، ج ۳، ص ۱۷.
۱۰. نقیب‌زاده، ۱۳۸۸، ص ۲۲۴.
11. www.farsnews.com/news/13930201000231.
۱۲. شبکه خبر.
13. fa.wikipedia.org/wiki.

■ در دوره معاصر، صلح به یک آرمان جهانی تبدیل شده است. صلح یک مفهوم مطلق نیست و بنابر زمینه‌های دینی و فرهنگی تعریف متفاوتی دارد. ■